

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

کارکرد تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی در خطبه های نهج البلاغه

استاد راهنما

سرکار خانم شیرزاده

نگارنده

سیما کامدل

سال تدوین

۱۴۰۳

مدیریت حوزه های علمیه خواجه نصیر

تحمیدیه:

حمد و ثنای بی پایان خدای متعال را که حاکم علی الاطلاق بر هر دیده ای است. حمد و سپاس او را که در
حکمش از هر حاکی حکمران تر و از هر حکمی نافذتر است. حمد و ستایش فقط او را سزااست که بر ما منت نهاد و
توفیق داد تا چند صباحی بر خوان معرفت و اندیشه علوی مهمان و ریزه خوار احسانش باشیم و از دریای بیکران
اندیشه های والای علوی جرعه ای بنوشیم.

دوره های علمیه خواهران

بزرگ معلم اخلاق که فرمود :

"إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ"

ودختر گرانقدرش، بزرگ بانوی عالم امکان، فاطمه زهرا سلام الله علیها آخرین ذخیره الهی که جهان را پر از عدل و داد خواهد کرد.

۹	گیاه و چراغ های پر نور	تشبیه قرآن به سرزمین های پر گیاه و چراغ های پر نور	خطبه ۱۵۲	بزرگداشت و تعظیم قرآن و بدست آوردن نعمت های فراوان و شکافتن امواج ظلمت باتدبر کردن در قرآن	شناخت معارف اسلامی
۱	نور	تشبیه قرآن به فصل بهار	خطبه ۱۱۰	سوق دادن انسان ها به نور و سرسبزی و نشاط و معنویت	

پیوست شماره ۹: فراوانی تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد مدح

	پدیده های طبیعی	تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد	منبع	کارکرد تشبیه
۱	علف های خودرو	تشبیه منکران خدا به علف های خودرو	خطبه ۱۸۵	نکوهش منکران خدا و قیامت و رد اوهام آنان
۲	سوسمار و کفتار	تشبیه افراد ترسو به سوسمار و کفتار	خطبه ۶۹	توصیف و تقریر و تقبیح مردم غافل و ترسو و بی استقامت و ضعیف
۳	شتر	تشبیه یاران سست عنصر و غافل به شتران بی ساربان	خطبه ۳۴	تقبیح جهل و عدم انضباط و کوتاهی فکر و عدم اطاعتشان از پیشوا
۴	حیوان	تشبیه یاران سست ایمان و غافل به حیوان	خطبه ۱۷۵	نکوهش یاران سست ایمان و غافل به خاطر غفلت و بی خبری و نافرمانی
۵	شتر	تشبیه کوفیان به شتری که کوهانشان زخم شده	خطبه ۳۹	توبیخ و سرزنش مردم بهانه جو، نافرمان و سرکش و نشان دادن بی استقامتی و بی کفایتی آنها
۶	شتر تشنه	تشبیه هجوم پر شور مردم برای بیعت به شتران تشنه	خطبه ۵۴	تشریح حالات آنان در زمان بیعت
۷	شتر ماده	تشبیه خلافت به شتری ماده	خطبه ۳	توبیخ ابوبکر و عمر به خاطر بهره برداری مادی خلافت

۸	چهار پا	تشبیه عثمان به چهار پای غارت شده	خطبه ۱۶۴	نکوهش عثمان به خاطر نداشتن استقلال فکری
۹	سایه	تشبیه دنیا به سایه	خطبه ۶۲	متوجه ساختن شنوندگان به زوال واز بین رفتن سریع دنیاوتحقیر ان در ذهن شنونده
۱۰	سایه	تشبیه دنیا به سایه گسترده	خطبه ۸۹	نکوهش دنیای فانی و اشاره به ناپایداری نعمتهای دنیوی
۱۱	ریزه های قرظ	تشبیه دنیا به ریزه های قرظ	خطبه ۳۲	تحقیر دنیا
۱۲	آب	تشبیه دنیا به آب	خطبه ۸۳	نکوهش دنیا
۱۳	آب	تشبیه دنیا به قطرات آب	خطبه ۴۲	اشاره به کوتاهی عمر دنیا
۱۴	آب	تشبیه دنیا به جرعه ای آب	خطبه ۵۲	تحقیر دنیا و بیان کوتاهی وزودگذر بودن آن
۱۵	آب	تشبیه خلافت به آب متعفن	خطبه ۵	تحقیر وکوچک شمردن طبیعت خلافت
۱۶	اسب سرکش	تشبیه گناه به اسب سرکش	خطبه ۱۶	نکوهش گناه وزشت نشان دادن آن در ذهن مردم
۱۷	آتش	تشبیه حسد به آتش	خطبه ۸۶	تقییح حسدواشاره به سوزندگی ونابودی حسنات توسط آن
۱۸	شتر سرکش	تشبیه حرص وطمع به شتر سرکش	خطبه ۳	تقییح وتوئیخ حرص وطمع
۱۹	درخت سدر	تشبیه حرام به درخت سدر بی خار بسیاری از رذایل صادر شده از آن (غیبت ودروغ	خطبه ۱۰۵	تقییح محرمات ومنهیات و اشاره به بزرگترین موانع رستگاری انسان
۲۰	اسب چموش	تشبیه زبان به اسب چموش	خطبه ۱۷۶	تقییح زبان از همت سرکشی ونافرمانی ونکوهش و...

۲	آب شدن نمک در آب	تشبیه گداختن دل منافق به آب شدن نمک در آب	خطبه ۲۵	تحقیر و سرزنش منافقان به خاطر انجام گناه و فسق و...
---	------------------	---	---------	---

پیوست شماره ۱۰: فراوانی تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد ذم

پدیده های طبیعی	تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد بیان شگفتی های آفرینش	منبع	کارکرد تشبیه
۱ گلهای زیبا	تشبیه پره های طاووس به گلهای زیبا	خطبه ۱۶۵	وصف زیباترین و شگفت انگیز ترین پرندۀ دنیا و توجه دادن بشر به خالق آنها و خداشناسی و تقویت ایمان
۲ برگ های درختان	تشبیه ریختن و رویدن پره های طاووس به برگ های درختان	خطبه ۱۶۵	تبیین بزرگترین و عالی ترین راه خداشناسی و توجه دادن به حکمت و قدرت صانع
۳ خروس	تشبیه خرامیدن و راه رفتن طاووس به خروس	خطبه ۱۶۵	اثبات حکمت و ذات حضرت حق و سوق دادن انسان به خداشناسی و توحید
۴ لاله گوش	تشبیه بال خفاش به لاله گوش	خطبه ۱۵۵	اشاره به سبکی و مقاوم بودن بال خفاش و بیان یکی از لطایف صنعت و عجایب خلقت
۵ ماه	تشبیه چشمان ملخ به ماه	خطبه ۱۸۵	توصیف زیبا پی های چشمان ملخ به اعتبار سرخی و درخشندگی و روشنی و بیان شگفتی های آفرینش آن
۶ درخت نخل	تشبیه شگفتی آفرینش جانداران کوچک به آفرینش درخت نخل	خطبه ۱۸۵	اشاره به قدرت بی کران الهی و تفاوت نداشتن خلقت موجودات ریز و درشت
۷ حیوان	تشبیه موج دریا به حیوان	خطبه ۹۱	نشان دهنده علم و قدرت و حکمت خداوند در ظاهر شدن خشکی ها و توجه دادن انسان به خالق آنها
۸ انگشت	تشبیه باد به انگشت	خطبه ۹۱	اشاره به نقش مثبت و حیاتی بادها

۹	شتر	تشبیه ابر به شتر	خطبه ۹۱	اشاره به نقش ابر و باد و باران در زندگی
۱۰	زن	تشبیه زمین به زن	خطبه ۹۱	نشان دادن جمال و جلال خالق بی همتا بایان کردن زیبایی های جهان طبیعت

پیوست شماره ۱۱: فراوانی تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد بیان شکفتی های آفرینش

	پدیده های طبیعی	تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد پیشگویی های آینده	منبع	کارکرد تشبیه
۱	شتر	تشبیه فتنه به شتر	خطبه ۱۰۲	پیشگویی از آینده و تقریر حال فتنه گران
۲	شتر	تشبیه فتنه به شتری که مهارش رها شده	خطبه ۱۸۹	اشاره به آتش فتنه در برهم زدن نظم و ترتیب
۳	گور خر	تشبیه فتنه به گور خر	خطبه ۱۵۱	اشاره به سلطه جویی فتنه گران و غفلتشان از آخرت
۴	گرد باد	تشبیه فتنه به گرد باد	خطبه ۹۳	گسترش فتنه در جامعه
۵	شب و دریای متلاطم	تشبیه فتنه به شب تار و دریای متلاطم	خطبه ۱۰۱	اشاره به سر در گمی و تباهی و هلاکت فرو رفتگان در فتنه
۶	ماده شتر	تشبیه بنی امیه به ماده شتری پیرو بدخو	خطبه ۹۳	خبر از تسلط ظلم بنی امیه و فتنه های کور کورانه آنها
۷	پرنده	تشبیه گشتار و فساد بنی امیه به پرنده	خطبه ۱۰۸	هدف قرار دادن افراد با ایمان توسط فتنه گران
۸	شتر	تشبیه دنیا در دست بنی امیه به شتر	خطبه ۸۷	خبر از فتنه انگیزی بنی امیه و اختصاص دادن منافع دنیا به نفع خود
۹	دریا و آتش	تشبیه عبد الملک به دریای متلاطم و آتش سوزان	خطبه ۱۴۴	پیشگویی جنایات وحشت ناک عبد الملک
۱۰	شتر	تشبیه عبد الملک به شتر مست و چموش	خطبه ۱۳۸	خبر از حاکم آینده شام و خونخواری و سنگدلی و پر قدرتی او

۱۱	سگ	تشبیه بدگویی مروان به لیسیدن سگ دماغش را	خطبه ۷۳	پرده برداری از خیانت و جنایت مروان دردوران کوتاه حکومتش
۱۲	گاو	تشبیه طلحه وزیر به گاو	خطبه ۳۱	پیشگویی طغیان و سرکشی و خودپسندی و فتنه انگیزی طلحه
۱۳	سگ	تشبیه دنیا پرستان بنی عباس به سگ های گرسنه	خطبه ۱۵۱	بیان احوال و ویژگی های فتنه جویان بنی عباس در آینده
۱۴	شب	تشبیه فتنه به شب	خطبه ۱۰۲	آگاه کردن مردم از شدت ظلمت و تاریکی فتنه
۱۵	شتر مرغ	تشبیه حالت غرق شدن بصره به شتر مرغ	خطبه ۱۳	پیشگویی حوادث ناگوار مثل سیل بر شهر بصره
۱۶	شتر مرغ	تشبیه قام های صاحب زنج به گام شتر مرغان	خطبه ۱۲۸	پیشگویی فساد صاحب زنج با پای پیاده در زمین

پیوست شماره ۱۲: فراوانی تشبیهات مرتبط با پدیده های طبیعی با رویکرد پیشگویی های آینده